

CYFARFOD BLYNYDDOL Y CYNGOR 4/5/23

Yn bresennol: Y Cyngorydd R. Medwyn Hughes (Cadeirydd)
Y Cyngorydd Beca Roberts (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfai, John Brynmor Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, Gareth Coj Parry, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Elfed P Roberts, Gareth A.Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Ioan Thomas, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rob Triggs, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams a Sasha Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol), Dewi Morgan (Swyddog Cyllid Statudol), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth), Garem Jackson (Pennaeth Addysg), Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau), Sandra Thomas (Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn), Hawis Jones (Rheolwr Comisiynu, Contractau a Phrosiectau), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. CADEIRYDD

Cynigiwyd ac eiliwyd dau enw am y gadeiryddiaeth, sef y Cyngorydd Beth Lawton a'r Cyngorydd R.Medwyn Hughes.

PENDERFYNWYD penodi'r Cyngorydd R.Medwyn Hughes yn Gadeirydd am 2023/24.

Darllenodd a llofnododd y Cyngorydd R.Medwyn Hughes ddatganiad yn derbyn y swydd o Gadeirydd Cyngor Gwynedd am 2023/24 ym mhresenoldeb y Prif Weithredwr.

2. IS-GADEIRYDD

Cynigiwyd ac eiliwyd dau enw am yr is-gadeiryddiaeth, sef y Cyngorydd Beth Lawton a'r Cyngorydd Beca Roberts.

PENDERFYNWYD ethol y Cyngorydd Beca Roberts yn Is-gadeirydd am 2023/24.

Darllenodd y Cyngorydd Beca Roberts ddatganiad yn derbyn y swydd o Is-gadeirydd Cyngor Gwynedd am 2023/24 ym mhresenoldeb y Prif Weithredwr.

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Anwen J.Davies, Dafydd Owen Davies, Annwen Hughes, Louise Hughes, Kim Jones ac Eirwyn Williams.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 2 Mawrth 2023 fel rhai cywir.

5. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, fuddiant personol yn eitem 11 – Uwch-gyflogau, ar ran yr aelodau hynny sy'n derbyn uwch-gyflogau ar hyn o bryd.

Nid oedd o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu, ac ni adawodd yr aelodau hynny'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

6. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r canlynol:-

- Y Cyngorydd Glyn Daniels a'r teulu ar golli wyres fechan yn ddiweddar;
- Y Cyngorydd Alan Jones-Evans a'r teulu ar farwolaeth ei dad;
- Teulu Alison Evans, aelod o Dîm Caffael y Cyngor.

Nodwyd hefyd bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliad yn ddiweddar.

Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Nodwyd bod nifer o staff y Cyngor wedi ymddeol yn ystod y misoedd diwethaf, a dymunwyd ymddeoliad hir a hapus i bawb ohonynt.

Llongyfarchwyd y Cyngorydd Menna Trenholme ar ei phriodas yn ddiweddar.

7. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

8. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn Y Cyngorydd Beca Roberts

“Yn 2019 mi wnaethom ni fel Cyngor ddatgan Argyfwng Hinsawdd a Natur gan dderbyn bod newid eithafol yn yr hinsawdd yn effeithio yn negyddol ar ein cymunedau ni, a ledled y byd. Mae'r risgiau newid yn yr hinsawdd yn rai go-iawn i nifer o drigolion Gwynedd - o lifogydd i dirlithriadau, ac eithafion tywydd cynnes ac oer – mae'r gost o anwybyddu'r argyfwng hinsawdd yn cynyddu. Ers i ni gychwyn ein gwaith i leihau allyriadau carbon gyda Chynllun Rheoli Carbon Cyngor Gwynedd faint o garbon mae'r Cyngor wedi arbed, a allwch chi ymhelaethu ar faint o arian mae'r newidiadau yma wedi arbed i'r Cyngor?”

Ateb Arweinydd y Cyngor, Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn

“Dyma un o'r pynciau pwysicaf y gallwn ni fel Cyngor ei wynebu ac mi wnâi ddarllen yr ateb ysgrifenedig yn gyflawn gan ein bod yn credu bod hwn yn fater mor bwysig.

Mae'n wir ein bod fel Cyngor wedi ymrwymo i leihau effaith ein gweithgareddau ar ein hamgylchfyd ymhell cyn i ni ddatgan Argyfwng Newid Hinsawdd a Natur yn 2019. Yn ôl yn 2010, bu i ni fabwysiadu Cynllun Rheoli Carbon er mwyn rheoli a lleihau ein hól troed carbon. Ers ei gyflwyno, rydym wedi arbed 103,757 tonn o garbon o'r allyriadau sy'n cael eu creu drwy ddefnydd ynni ein hadeiladau (ysgolion, canolfannau hamdden, cartrefi preswyl, llyfrgelloedd, swyddfeydd a mwy), ein goleuadau stryd, ein fflyd a defnydd o geir, a'n gwastraff.

Ar ôl degawd o weithredu a llwyddo yn y maes cadwraeth ynni, roedd ôl troed carbon blynyddol ein gweithgareddau uniongyrchol 43% yn llai na'r oedd cyn i ni gychwyn ar y siwrne yma.

Ers 2010, rydym wedi gweithio'n ddiflino i geisio manteisio ar unrhyw gyfle posib i fod yn lleihau ein hól troed carbon, gan gynnwys buddsoddi £7.4M mewn cynlluniau megis 613kWp o baneli solar ar 55 o'n safleoedd er mwyn creu trydan ein hunain, uwchraddio goleuadau a lampau i'r dechnoleg fwyaf cyfredol, ynysu ein hadeiladau er mwyn cadw'r gwres, gorchuddio pyllau nofio dros nos, a llawer iawn mwy. Mae'r tîm ynni ymroddgar yma hefyd yn edrych ar batrymau defnydd ynni ein hadeiladau yn gyson er mwyn adnabod gwastraff ac i sicrhau effeithlonrwydd ac yn defnyddio meddalwedd sy'n eu galluogi i reoli defnydd ynni ein hamrywiol adeiladau ar hyd a lled y sir o swyddfa'r tîm yng Nghaernarfon.

Yn wir, mae Tîm Ynni Cyngor Gwynedd wedi cael cydnabyddiaeth genedlaethol o'u gwaith gan iddynt ennill gwobr 'Tîm Rheolaeth Ynni y Sector Gyhoeddus' yng ngwobrau Energy Managers Association Prydain yn 2020.

Mae'r holl waith yn y maes yma wedi arwain at gyfanswm arbediad ariannol o £14.75M i'r Cyngor ers 2010.

Hoffwn hefyd dynnu sylw at y budd ariannol syfrdanol yr ydym yn elwa ohono erbyn heddiw, oherwydd ein llwyddiant dros y degawd diwethaf. Pe byddem wedi parhau i ddefnyddio'r un faint o ynni ag yr oeddem yn ei ddefnyddio yn 2010, byddai ein biliau ynni wedi bod £4.3M yn uwch y llynedd. Pe byddem wedi gorfod talu'r gost ychwanegol yma, byddai wedi arwain at £4.3M yn uwch o doriadau mewn gwasanaethau rheng flaen, neu gynyddu'r Dreth Cyngor 5.4% yn uwch na'r cynnydd eleni.

I gloi felly, rhaid tynnu sylw at y ffaith ein bod ni fel Cyngor wedi rhoi blaenoriaeth i'r agenda yma ymhell cyn datgan Argyfwng Hinsawdd a Natur yn ôl yn 2019, a'n bod dros y blynyddoedd wedi llwyddo i wneud gwahaniaeth drwy reoli ein hól troed carbon uniongyrchol fel cyfraniad i warchod ein hamgylchfyd ar gyfer cenedlaethau i ddod. Mae'r gwaith hynny yn parhau wrth gwrs ac yn ehangu fel byddwn yn ceisio cyrraedd nod Llywodraeth Cymru o fod yn garbon net sero erbyn 2030. Byddwn angen bod yn fyw i'r ffaith y bydd y cyfnod nesaf yn fwy heriol fyth, wrth i ni fynd i'r afael ag allyriadau carbon sy'n deillio o'n gweithgaredd caffael, cymudo i'r gwaith ayb."

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Beca Roberts

"Beth mae'r Cyngor yn ei wneud i gefnogi ac ysbrydoli pobl a busnesau Gwynedd i gymryd yr un un camau er mwyn iddyn nhw fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd?"

Ateb Arweinydd y Cyngor, Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

"Wrth i ni roi'r Bwrdd Newid Hinsawdd at ei gilydd rai blynyddoedd yn ôl bellach, yn dilyn y penderfyniad i ddatgan argyfwng, ein blaenoriaeth ni bryd hynny oedd sicrhau bod ein gweithgaredd ni fel Cyngor, a'r hyn oedd gennym ni reolaeth drosto, yn

ymgyrraedd at y nod. Rwy'n credu mai'r cam nesaf sy'n ein hwynebu ni ydi estyn allan i'n cymunedau ac i'n busnesau ni, felly mi fydd y Bwrdd Newid Hinsawdd yn ystyried y camau hynny o hyn ymlaen, yn ogystal â cheisio cyrraedd y nod net sero 2030. Mae hyn yn dipyn o her, cofiwch, ac mae 'na gost iddo hefyd, ond mae cael ac ysbrydoli ein cymunedau i fod yn rhan o'r prosiect pwysig yma yn mynd i fod yn flaenoriaeth i waith y Bwrdd Newid Hinsawdd wrth i ni symud ymlaen."

(2) Cwestiwn Y Cynghorydd Rhys Tudur

"Ar wahân i ffurfio tasglu ar gais y Pwyllgor Craffu Addysg ag Economi, pa gamau rhagweithiol mae'r Adran Addysg wedi eu cymryd i ddiweddarau Polisi Iaith Ysgolion Gwynedd fel ei fod yn fwy cydnaws â'r drefn gategoreiddio newydd ar gyfer y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg sy'n weithredol ers Medi 2022?"

Ateb yr Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Beca Brown

"Fel y gwelwch, mae'r ateb ysgrifenedig yn cyfeirio at nifer o lwyddiannau sirol yn fan hyn o ran y Gymraeg mewn addysg, ac nid brolio ydi hynny, ac mae angen cofio bod yr hyn sy'n digwydd hefo'r Gymraeg yng Ngwynedd yn destun edmygedd ac eiddigedd mewn siroedd cyfagos a thrwy Gymru. Yn digwydd bod, cefais fy atgoffa o hynny yn ddiweddar mewn cyfarfod hefo Llywodraeth Cymru lle roedden nhw'n rhyfeddu at ein gallu ni i gynnal sefyllfa'r Gymraeg.

Mae'r cwestiwn yn cyfeirio at y drefn gategoreiddio, ond mae ein Polisi Iaith ni yn sefyll ar ei draed ei hun ac nid yw'n cael ei yrru gan y drefn categorïau, gan mai rhywbeth gweinyddol yn unig ydi'r categori i ni oherwydd, wrth gwrs, mae ein dyhead ni yma yng Ngwynedd yn sylweddol uwch na'r hyn sy'n cael ei nodi yn y categori. Ond y pwynt pwysig wrth ddweud hynny ydi mai'r Polisi, wrth gwrs, sy'n bwysig, fel mae'r cwestiwn yn nodi, ac rydw i'n falch o fedru dweud bod yna fwriad i ddiweddarau'r Polisi Iaith er mwyn adlewyrchu'r newidiadau sydd wedi bod yn y byd addysg ac i ymateb i'n dyheadau ni o ran hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd, dyheadau sydd, wrth gwrs, yn uchelgeisiol ac yn arloesol fel erioed.

Yn ogystal â ffurfio'r tasglu, mae'r Adran wedi bod yn casglu gwybodaeth a data am y ddarpariaeth ddwyieithog ar hyd ein hysgolion a bydd hynny, ynghyd â chanfyddiadau ymchwil y tasglu craffu, o gymorth i ni wrth i ni ddiweddarau'r Polisi yma er gwell, ac i adeiladu ar y llwyddiannau hanesyddol y mae cyfeiriad at rywfaint ohonynt yn yr ateb ysgrifenedig."

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Rhys Tudur

"Mae'r Polisi Iaith cyfredol yn hyrwyddo cyflwyno addysg cyfrwng Saesneg. A fu unrhyw newid sylweddol i Bolisi Iaith Ysgolion Gwynedd yn ystod y 30 mlynedd ddiwethaf mewn ymateb i newidiadau demograffig a shifft iaith yn y gymdeithas?"

Ateb yr Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Beca Brown

"Addysg ddwyieithog rydym ni'n gynnig yn y sir yma, wrth gwrs, ac mae'r Gymraeg ar gael i bawb, ac mae pawb yn cael y Gymraeg. Does yna ddim osgoi'r Gymraeg yma yn y sir. Rydym ni'n gwybod bod yna waith yn digwydd hefo dwy ysgol, ond addysg ddwyieithog yn y Gymraeg a'r Saesneg, wrth gwrs, hefo'r pwyslais ar y Gymraeg, sydd yn digwydd yma. Nid ydw i'n ymwybodol o newidiadau diweddar i'r Polisi, ond â bod yn deg, mae'r Polisi wedi bod yn hynod lwyddiannus ac yn gweithredu ar yr egwyddor glir bod y Gymraeg ar gael i bawb, a phawb yn ei chael hi.

Rydym yn gwybod, fodd bynnag, o weld ystadegau'r Cyfrifiad, bod yna heriau o ran y boblogaeth, ayb, ac mae hynny'n golygu bod angen i ni edrych ar yr heriau newydd rheini. Hefyd, mae yna nifer o newidiadau wedi digwydd yn y byd addysg, felly mae'n amserol i ni gyfarch y rheini a heriau newydd o ran y boblogaeth, a bydd hynny'n codi mewn cwestiwn arall yn nes ymlaen.

Heb i ni fod yn edrych yn ôl ar yr hyn a fu, beth sy'n bwysig ydi beth sy'n digwydd rŵan, a beth sy'n mynd i fod yn digwydd, a beth sy'n digwydd rŵan ydi bod ni'n edrych ar y Polisi ac yn mynd i'w ddiweddarau a'i gryfhau, a bod hynny yn mynd i fod, gobeithio, yn unol â'n dyhead ni, sydd bob amser yn uchelgeisiol yn y sir yma."

(3) **Cwestiwn Y Cynghorydd Richard Glyn Roberts**

"Mae darpariaeth newydd ym maes gofal yn rhywbeth i'w groesawu, ond ai priodol yw mynegi cymeradwyaeth a chefnogaeth ddiamed, ymlaen llaw, i gynlluniau sy'n rhwymo'r cyfryw ddarpariaeth wrth ddatblygiad tai nad yw ei raddfa o reidrwydd yn gymesur â'r angen am dai yn lleol a chan gymylu a drysu'r materion hyn, gofal a thai, nes tansilio ymlaen llaw'r ymdrech i gloriannu effeithiau cymdeithasol posibl y cyfryw gynlluniau?"

Ateb yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant, Y Cynghorydd Dilwyn Morgan

"Diolch am y cwestiwn oherwydd mae'n rhoi cyfle i mi godi ymwybyddiaeth a rhannu newyddion da am gynllun sy'n arloesol a hynod gyffrous i ni yma yng Ngwynedd, ac rwy'n falch o gefnogaeth yr Aelod i'r ddarpariaeth newydd yma.

Cefndir y bartneriaeth sy'n cydweithio ar y cynllun yma ydi ni, wrth gwrs, Cyngor Gwynedd, yr Adran Tai ac Eiddo a'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, ac efallai y byddaf yn rhoi'r cyfle, gyda chaniatâd y Swyddog Monitro, os bydd yr Aelod Cabinet Tai, y Cynghorydd Craig ab Iago, hefyd eisiau cyfrannu at yr ateb, os bydd cwestiwn atodol. Partneriaid eraill ydi Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Cymdeithas Tai Clwyd ac Alun a'r gymuned leol, ac mae hwnnw'n bwysig iawn, sef y fferyllwyr, y meddygon lleol, yn ogystal ag aelodau lleol y gymuned yn Llŷn ac Eifionydd yn ehangach.

Rydw i am ateb y cwestiwn fel Cadeirydd y Bwrdd Rhaglen Ail-ddatblygu Safle Penyberth, bwrdd sydd, gyda llaw, â'r hawl absoliwt i gymeradwyo neu wrthod pob penderfyniad am y safle yma. Tra'n diolch am y cwestiwn, mae'n rhaid i mi anghytuno a chadarnhau nad ydi'r "*mynegi cymeradwyaeth a chefnogaeth ddiamed o flaen llaw*", sydd yn y cwestiwn, yn ffeithiol gywir. Felly mae'n rhaid i mi anghytuno hefo'r Aelod ar hynny, ond eto'n wir groesawu bod yr Aelod yn gefnogol i'r ddarpariaeth gofal yma fydd, wrth gwrs, yn cynnwys cymysgedd o dai gofal, darpariaeth gwelyau nyrsio, dementia a llawer mwy. Ac rydw i am orffen trwy ddweud bod croeso i unrhyw aelod o'r Cyngor gysylltu â mi ar unrhyw fater am Penyberth, ac yn ehangach o ran yr Adran Oedolion, ac rydw i ar gael bob amser. Diolch eto am y cwestiwn a'r cyfle i godi ymwybyddiaeth o safle Penyberth."

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Richard Glyn Roberts

"Byddai paragraff olaf yr ymateb ysgrifenedig wedi bod yn ateb digonol i baragraff o gwestiwn. Pam bod teimlad bod yna reidrwydd i ragymadroddi?"

Ateb yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant, Y Cynghorydd Dilwyn Morgan

“Rwy’n credu fy mod wedi ateb y cwestiwn atodol ar y cychwyn. Rydw i wedi pwysleisio bod hwn yn gynllun mor arloesol ac mor gyffrous fel bod angen i ni fel Cyngor fanteisio ar unrhyw gyfle i gael y neges yna allan. Mae’n neges mor bwysig, nid yn unig i drigolion Llŷn ac Eifionydd, ond i’n hardaloedd gwledig ni, felly dyna’r rheswm dros yr ateb llawn, ac rydw i’n hynod falch o’r ateb a’r cyfle i roi’r wybodaeth allan i’r cyhoedd.”

(4) Cwestiwn Y Cynghorydd Gwynfor Owen

Yn dilyn cyfarfod gyda Lee Waters yng Nghaerdydd Dydd Mercher y 26ain o Ebrill 2023 i drafod pryderon diogelwch ffyrdd Llanbedr, gai ofyn i’r Arweinydd adrodd i’r Cyngor ar ganlyniad y trafodaethau hynny?

Ateb Arweinydd y Cyngor, Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

“Roedd yn gyfarfod y gellid ei ddisgrifio fel un hanesyddol, h.y. dydi’r Dirprwy Weinidog a minnau ddim wedi bod ar y telerau gorau ers iddo ddatgan nad oedd cynllun ffordd Llanbedr yn mynd yn ei flaen, ac mae yna eiriau wedi bod rhyngom ers y cyfnod yna. Fodd bynnag, mi gefais y cyfle i fynychu’r cyfarfod gyda’r Dirprwy Weinidog ynghyd â chynrychiolaeth o Grŵp Pobl Llanbedr, a’n Haelod Seneddol, Mabon ap Gwynfor, a’n Haelod Seneddol, Liz Saville Roberts.

Cyn i ni gael gair i mewn a dweud y gwir, fe wnaeth y Dirprwy Weinidog ddatgan ei fod yn cefnogi cynlluniau am ffordd, nid ffordd osgoi, ond ffordd lliniaru cyflymder isel i Lanbedr fel rhan o gynllun ehangach y Coridor Gwyrdd. Roeddwn wedi bod mewn cyfarfod ychydig ddyddiau ynghynt ac roedd llawer o sôn am ddatblygu’r Coridor Gwyrdd. Rydym ni’n awyddus iawn i ddatblygu’r Coridor Gwyrdd ar hyd arfordir Ardudwy, ond heb y ffordd lliniaru, doedd y Coridor Gwyrdd ddim yn mynd i weithio.

Mae hwn yn gam mawr ymlaen ac yn galonogol iawn ac mae’r trigolion lleol wrth eu boddau o glywed y cyhoeddiad fel y gwyddom ni. Er hynny, rhaid rhoi rhybudd iechyd bach - does dim cadarnhad o gyllido’r cynllun, felly does 'na ddim sicrwydd ar hyn o bryd y bydd unrhyw gynllun yn cael ei ariannu. Nid ydym chwaith yn ymwybodol o’r amserlen sydd gan y Llywodraeth mewn golwg, felly edrychwn ymlaen at unrhyw drafodaethau pellach gyda’r Dirprwy Weinidog a’i swyddogion er mwyn symud y prosiect yn ei flaen.

Cyn teui, gai hefyd ddiolch i bobl Llanbedr am eu dyfal barhad ynglŷn â’r mater yma ac am weithio mor galed i sicrhau clust y Llywodraeth. Roedd o’n cael effaith ddifrifol ar fywydau pobl Llanbedr, ac mae fy niolch i yn bersonol yn fawr iawn iddyn nhw am eu hymdrechion.”

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Gwynfor Owen

“Fedar yr Arweinydd adrodd beth mae’n rhagweld fydd angen i’r Cyngor a Llywodraeth Cymru ei wneud o hyn ymlaen i wireddu’r cynllun?”

Ateb Arweinydd y Cyngor, Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

“Y camau cyntaf fydd rhaid eu cymryd ydi mynd drwy’r holl broses o baratoi cynlluniau newydd, cael y caniatadau gan y rheoleiddwyr, caniatâd cynllunio, ymgymryd â’r holl ymgynghoriadau lleol, ayb, ac mae’r Llywodraeth yn mynd i gydweithio â’n Hadran Amgylchedd ni i ddatblygu’r cynlluniau hynny. Felly dyna ydi’r gwaith sy’n mynd i ddigwydd nesaf. Gall hynny gymryd cryn amser. Mi fuaswn i’n tybio y bydd o leiaf flwyddyn neu ddwy cyn i ni gael y cynlluniau hynny yn eu lle, ac mae yna gost i’r peth hefyd.

Mae'r Llywodraeth wedi cynnig cymorth ariannol i ddatblygu'r cynlluniau hynny. Gai ddweud nad ydw i'n dathlu mor fawr â rhai eraill oherwydd mod i'n gwybod nad oes yna arian wedi'i glustnodi. Fel y cofiwn, wrth gwrs, mi roedd yna arian yn ei le. Roeddem ar fin mynd allan i dendr am y cynllun gwreiddiol cyn i'r Dirprwy Weinidog wneud ei ddatganiad, felly roedd popeth yn ei le, yn cynnwys arian Ewrop, sydd bellach wedi'i gollu. Fe gofiwch hefyd i ni wneud cais i'r gronfa 'Levelling Up' oedd ddim yn llwyddiannus, felly'r unig ffynhonnell ariannol sydd gennym ni bellach ydi Llywodraeth Cymru.

Felly, y dasg i ni, mae'n debyg, o hyn ymlaen, wrth ddatblygu'r cynlluniau yna ydi pwysu ar y Llywodraeth am eu hymrwymiad hwy i ariannu'r cynllun, ac mi fydd yn gynllun ehangach na dim ond y ffordd o amgylch Llanbedr. Roeddwn yn hynod bryderus ynglŷn â'r agwedd oedd yn yr adroddiad gwreiddiol nad oedd safle maes awyr Llanbedr yn addas ar gyfer datblygiad economaidd, am ei fod mewn lle gwledig. I mi, mae hynny'n ddatganiad polisi difrifol iawn i ardaloedd gwledig. Dyma'r union fath o safleoedd rydym angen eu datblygu er mwyn cynnig gwaith o safon y tu allan i amaethyddiaeth a'r tu allan i dwristiaeth. Felly rydw i'n hynod falch bod yna ryw fath o ddatblygiad o leiaf gan obeithio y bydd yn symud yn ei flaen."

(5) Cwestiwn y Cyngorydd Huw Rowlands

"Mae demograffeg nifer disgyblion ysgolion Gwynedd yn dangos gostyngiad am y blynyddoedd i ddod.

Yn wyneb hyn, pa strategaeth sydd gan Gyngor Gwynedd er mwyn dygymod â'r sialens yma, yn enwedig yng nghyd-destun ysgolion bach a gwledig?"

Ateb yr Aelod Cabinet Addysg, Y Cyngorydd Beca Brown

"Mae hwn yn gwestiwn hynod o bwysig sy'n codi materion y dylem i gyd fod yn gwbl effro iddynt. Un o'r pethau mwyaf trawiadol i mi wrth baratoi'r ateb ysgrifenedig oedd, o safbwynt nifer yr ysgolion cynradd sydd gennym, bod Gwynedd yn bedwerydd uchaf o holl awdurdodau Cymru, gyda dim ond Caerdydd, Caerfyrddin a Rhondda Cynon Taf gyda nifer uwch o ysgolion cynradd na ni. O safbwynt nifer yr ysgolion uwchradd, Gwynedd yw'r trydydd uchaf (ar y cyd ag Abertawe) o holl awdurdodau Cymru, gyda dim ond Caerdydd a Rhondda Cynon Taf gyda mwy o ysgolion uwchradd na ni. Fodd bynnag, ceir oddeutu 20,000 yn fwy o ddysgwyr cynradd, ac 20,000 yn fwy o ddysgwyr uwchradd yng Nghaerdydd o'i gymharu â Gwynedd, ac mae hynny'n dweud ei stori ei hun.

Peth trawiadol hefyd ydi bod y gyfradd genedigaethau wedi bod yn gostwng, a bod rhagfynegiadau Llywodraeth Cymru yn awgrymu lleihad pellach o tua 16% yn niferoedd dysgwyr 3-19 oed erbyn 2038.

Felly, mae yna heriau amlwg a sylweddol o'n blaenau. Mewn ymateb i'r darlun hynod bryderus yma, mae'r Adran yn y broses o lunio Strategaeth Addysg newydd fydd yn nodi gweledigaeth, nod ac amcanion yr Adran ar gyfer mynd i'r afael â'r newidiadau mawr yma sydd ar droed o ran poblogaeth ein sir."

Cwestiwn Atodol y Cyngorydd Huw Rowlands

"Sut fyddwch chi'n datblygu'r Strategaeth a gyda phwy fyddwch yn ymgynghori wrth ddatblygu'r Strategaeth?"

Ateb yr Aelod Cabinet Addysg, Y Cyngorydd Beca Brown

“Mae braidd yn gynamserol i mi allu rhoi llawer o fanylion i chi, ond bydd drafft yn mynd gerbron y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Medi eleni, a byddaf yn edrych ymlaen yn arw at glywed sylwadau'r craffwyr ar y drafft. Bydd yna ymgynghori hefo rhanddeiliaid, wrth gwrs, a blaen graffu'r Strategaeth ddrafft. Yn gyffredinol, rwy'n meddwl ei bod yn hollbwysig bod yna *'joined-up thinking'* o ran blaengynllunio ar gyfer yr her enfawr yma sydd gennym ni, a bod hynny'n digwydd ar draws sawl adran, Economi, Tai ac Addysg, oherwydd mater i gymunedau ydi hyn yn y bôn, a sut rydym ni'n denu a chadw teuluoedd yma, ac efallai eu denu yn ôl o lefydd fel Caerdydd.

Mae yna andros o waith i'w wneud, ac rydym ni'n aml iawn yn brwydro yn erbyn ffactorau sydd y tu hwnt i'n rheolaeth ni, ond dydi hynny ddim i ddeud nad oes yna unrhyw beth fedrwn ni ei wneud ychwaith, a hoffwn feddwl bod yna bethau fedrwn ni eu gwneud, ac yn wir rwy'n meddwl ei fod yn un o'r darnau gwaith pwysicaf wnawn ni, felly diolch am y cwestiwn.”

9. CYNLLUN LLESIANT BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS GWYNEDD AC YNYS MÔN 2023-28

Cyflwynodd Arweinydd y Cyngor, Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn, adroddiad yn gwahodd y Cyngor i fabwysiadu Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn 2023-28, ac ymhelaethodd Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn ymhellach ar y cynnwys.

Diolchodd yr Arweinydd i'r Rheolwr Rhaglen am ei holl waith yn paratoi'r cynllun.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

Nodwyd bod pryder wedi'i leisio eisoes yn y Pwyllgor Craffu Cymunedau ynglŷn â'r syniad bod y Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy'r holl gynllun, yn hytrach nag yn amcan clir mewn bocs, a gofynnwyd am sicrwydd bod y swyddogion wedi gweithredu ar yr adborth hwnnw cyn cyflwyno'r adroddiad hwn i'r Cyngor.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd:-

- Ei bod yn fater o farn a ydi rhoi'r Gymraeg mewn bocs yn cryfhau neu wanhau'r Gymraeg.
- Bod y Gymraeg yn rhan annatod o bob maes y mae'r Bwrdd yn ymwneud ag o, ac nad oes angen rhoi'r Gymraeg mewn bocs. Credai ei fod yn gryfach felly, a gallai roi sicrwydd na fyddai yna newid safbwynt o gwbl o ran y Gymraeg.
- Bod yr holl bartneriaid wedi cyfrannu'n ariannol at brosiectau, dan arweiniad Cadeirydd y Bwrdd, Aled Jones-Griffith, yn ymwneud â'r defnydd o'r Gymraeg ar draws y sefydliadau i gyd yn eu derbynfeydd, a chredai fod yna ragor o arian i ddod i brosiectau yn y dyfodol ynglŷn â'r Gymraeg.

Ychwanegodd y Rheolwr Rhaglen fod yr un sylw wedi codi wrth drafod gyda'r grwpiau eraill, a'i bod yn gobeithio fod y cynllun presennol yn dipyn gwahanol i'r drafft gwreiddiol, yn sgil cryfhau'r agwedd yn ymwneud â'r iaith.

Holwyd beth fyddai'r sefyllfa yn sgil newid mewn arweinyddiaeth yn y dyfodol, heb bolisiau a gwarchodaeth i'r iaith.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd nad mater iddo ef yn bersonol oedd y Gymraeg a bod y Gymraeg yn flaenoriaeth i Gyngor Gwynedd fel sefydliad. Gan hynny, byddai pwy

bynag fyddai'n cynrychioli'r Cyngor ar y Bwrdd yn y dyfodol yn gosod safbwynt y Cyngor o ran y Gymraeg yn hollol glir.

Ychwanegodd y Rheolwr Rhaglen:-

- Bod cylch gorchwyl y Bwrdd yn datgan yn glir bod gwaith y Bwrdd yn Gymraeg.
- Y credai fod y prosiectau mwyaf effeithiol y mae'r Bwrdd wedi ymgymryd â hwy yn ymwneud â'r Gymraeg, lle mae'r partneriaid i gyd wedi ymrwymo iddynt.
- Bod yna brosiect newydd ar y gweill i edrych ar anawsterau penodi i swyddi lle mae'r Gymraeg yn angenrheidiol o fewn y gwahanol sefydliadau.

Gan gyfeirio at baragraff 2.9 o'r blaen-adroddiad, nodwyd bod y gweithrediadau penodol i'r Gymraeg yn amlwg yn Amcan Llesiant 2, lle mae sôn am drosglwyddo'r iaith, ond y dymunid cael enghreifftiau yn Amcan Llesiant 1 ac Amcan Llesiant 3, lle nad oes amlygiad i'r iaith Gymraeg ar hyn o bryd.

Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Rhaglen:-

- Y cytunai ei fod yn fwy clir yn Amcan Llesiant 2, ond ei fod yn treiddio drwy'r cynllun.
- O ran Amcan Llesiant 3, bod mwy o waith i'w wneud dros yr Haf, a gellid sicrhau'r aelodau y byddai'r iaith Gymraeg yn y cynllun gweithredu maes o law.

Awgrymwyd mai geiriau gwag oedd dweud bod yr iaith Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy'r cynllun, os nad ydym yn ei wneud yn amcan neu'n faen prawf y gellir ei fesur.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd:-

- Ei fod yn anghytuno â'r sylw ac yn gresynu at y cyhuddiad, ac nad geiriau gwag mohonynt.
- Na chredai fod angen cael prosiect arbennig i'r Gymraeg yng Ngwynedd.

Awgrymwyd ychwanegu sylw, er bod y Gymraeg yn organig ac yn briod iaith y cymunedau at ei gilydd, bod ffigurau'r Cyfrifiad o ddegawd i ddegawd yn dangos nad yw sefyllfa'r iaith yn arbennig o ddiogel yma yng Ngwynedd chwaith, a'n bod yn dilyn tafllwybr tebyg i nifer o ardaloedd eraill.

Nodwyd bod erthygl ddiweddar yn nodi mai Gwynedd oedd â'r bwch mwyaf rhwng y ganran o'r boblogaeth sy'n medru'r Gymraeg yn gyffredinol a chanran y boblogaeth o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig sy'n medru'r Gymraeg. Awgrymwyd nad oedd system addysg Gwynedd, o bosib, yn cynnig yr un cyfle i rai o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig afael yn y Gymraeg, ac felly gymhwyso ar gyfer swyddi i'r un graddau ag aelodau'r gymdeithas yn gyffredinol, a chredid bod hynny'n eithaf damniol ac yn awgrymu y dylem newid polisi addysg, ayb.

Mynegwyd syndod nad oedd y cynllun yn rhoi mwy o flaenoriaeth i'r argyfwng presennol yn y maes iechyd.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd:-

- Ei fod yn derbyn y sylw a'i fod yn ymwybodol o'r argyfwng yn y maes iechyd.
- Er mai'r Bwrdd Iechyd sy'n bennaf gyfrifol am y maes iechyd, gellid edrych ar ffyrdd o gyfrannu at ddatrys y broblem iechyd trwy bartneriaeth y Bwrdd.

Nodwyd bod pobl yn methu cael ambiwlans, meddyg na deintydd, a bod tlodi yn gwaethygu yn ein cymunedau o ganlyniad i'r argyfwng costau byw. Hefyd, roedd diffyg trafndiaeth

gyhoeddus yn caethiwo pobl yn eu cymunedau, a chredid nad oedd y cynllun yn cyfarch yr holl faterion hyn.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd:-

- Er yn derbyn y pwynt, na allai'r cynllun gyfarch popeth. Rôl y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus oedd chwilio am ffyrdd i ychwanegu at waith y cynghorau a'r sefydliadau unigol, ac nid gwneud y gwaith yma drostynt.
- Bod yna bwynt am iechyd sy'n cyfeirio at rywbeth sy'n draws-ffiniol ac yn draws-sefydliadol, a chredid bod yna rywbeth i'r Bwrdd edrych arno.
- Bod tlodi, fel newid hinsawdd, yn faes hynod gymhleth ac ychydig iawn o reolaeth sydd gennym ni, ac ychydig iawn o reolaeth neu arfau sydd gan Lywodraeth Cymru o ran tlodi, gan fod yr arfau yn gorwedd yn Llywodraeth San Steffan.

Awgrymwyd bod y symudiad tuag at sero net carbon am yrru mwy o bobl i sefyllfa o dlodi. Roedd mwyafrif poblogaeth y byd yn ddibynnol ar fwyd sydd wedi'i gynhyrchu gan ddefnyddio gwrtait h ac roedd cwmnïau o'r tu allan yn prynu ein tiroedd ar gyfer plannu coed i wrthbwyso eu ôl-troed carbon. Nid oedd modd cyrraedd sero net carbon yng nghefn gwlad. Roedd amaethwyr angen diesel i'w tractors a gweithwyr angen tanwydd i'w cerbydau er mwyn cymudo i'r trefi.

Mynegwyd siomedigaeth mai 499 yn unig o ymatebion a dderbyniwyd i'r holiadur ar y cynllun a nodwyd bod unrhyw gydweithio rhwng Gwynedd a Môn yn diystyru De Gwynedd.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd, yn ogystal â'r holiadur ar y wefan, bod yna waith ymgysylltu hefyd wedi digwydd trwy ddefnyddio gwaith ymgysylltu'r Cyngor yng nghyswllt Ardal Ni.

Ychwanegodd y Rheolwr Rhaglen:-

- Bod 499 o ymatebion yn uchel o gymharu ag ymatebion i holiaduron eraill.
- Bod mwyafrif y sesiynau ymgysylltu wyneb yn wyneb wedi'u cynnal yn Ne Gwynedd ac y cafwyd ymateb da iawn.

Mynegwyd siomedigaeth na ymgysylltwyd gyda disgyblion hŷn ysgolion uwchradd.

Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Rhaglen nad oedd yr amseru wedi gweithio o ran hynny, ond y cafwyd cytundeb bellach i fynd allan i ysgolion uwchradd yn eu tro, a bod 4 ysgol wedi arwyddo i fyny i hynny eisoes.

Ychwanegodd yr Arweinydd mai'r Rheolwr Rhaglen oedd unig adnodd ymgynghori'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a dyna pam ein bod yn gwneud defnydd o waith ymgysylltu'r cynghorau hefyd.

Nodwyd bod sylw'r Arweinydd mai ychydig iawn o reolaeth sydd gennym dros faterion megis tlodi yn un gonest iawn, ac awgrymwyd y dylai geiriad aml i baragraff a chymal yn yr adroddiad fod yn fwy gwylaidd ac ymarferol, drwy nodi *'byddwn yn ymdrechu ...'* yn hytrach na *'byddwn yn ...'* Fel enghraifft o hynny, nodwyd bod y cynllun yn sôn am sicrhau llwyddiant a thegwch i bobl ifanc, ond roedd yr ysgolion wedi'u naddu at yr asgwrn yn ariannol, a hyn a hyn y gellid ei wneud yn unig o fewn y cyfyngiadau hynny. Roedd yr un peth yn wir am sylwadau Cylch yr Iaith, a byddai'n braf mynegi bod yna rwystrau strwythurol na fedrwn ni wneud dim yn eu cylch.

Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd nad oedd yn rhannu negyddiaeth yr aelod yn hyn o beth.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn 2023-28.

10. ADOLYGIAD BLYNYDDOL O GYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL Y CYNGOR

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth adroddiad yn cyflwyno'r adolygiad blynyddol o gydbwysedd gwleidyddol y Cyngor.

Nododd Arweinydd y Grŵp Annibynnol y dymunai sicrhau fod y dyraniad yn cael ei gyfrifo'n gywir a bod cadeiryddiaethau dau bwyllgor craffu yn mynd i'r Grŵp Annibynnol fel y dylent.

PENDERFYNWYD

- Mabwysiadu'r rhestr o bwyllgorau ac is-bwyllgorau i'w sefydlu ar gyfer y flwyddyn fwrdeistrefol 2023/24 fel a nodir isod, ynghyd â mabwysiadu'r dyraniad seddau a nodir.**

DYRANIAD SEDDI AR BWYLLGORAU

A	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd*	Cyfanswm
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	12	6	0	18
Pwyllgor Craffu Cymunedau	11	6	1	18
Pwyllgor Craffu Gofal	11	6	1	18
Llywodraethu ac Archwilio	8	4	0	12

B	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Gwasanaethau Democratiaid	9	5	1	15
Cynllunio	9	5	1	15
Trwyddedu Canolog/Cyffredinol	10	5	0	15
Iaith	10	5	0	15
Penodi Prif Swyddogion	10	5	0	15
Apelau Cyflogaeth	5	2	0	7
Nifer y seddau	95	49	4	148

C	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
---	-------------	------------	--------------	----------

	u			
Pensiynau	4	2	1	7
Cydbwyllgor Ymgynghor ol Lleol	7	4	0	11
CYSAG	4	3	0	7
Cyfanswm y seddau	110	58	5	173

*** Grŵp Llafur/Democratiaid Rhyddfrydol**

2. Dirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth wneud penodiadau i'r grwpiau ar sail cydbwysedd gwleidyddol, ac yn unol â dymuniadau'r grwpiau gwleidyddol.
3. Mabwysiadu cadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu ar sail cydbwysedd gwleidyddol, fel a ganlyn:

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi – Grŵp Annibynnol
Pwyllgor Craffu Cymunedau – Grŵp Plaid Cymru
Pwyllgor Craffu Gofal – Grŵp Annibynnol

11. UWCH GYFLOGAU

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth adroddiad yn gwahodd y Cyngor i fabwysiadu uwch gyflogau ar gyfer 2023/24.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r uwch-gyflogau isod ar gyfer 2023/24:

- **Arweinydd**
- **Dirprwy Arweinydd**
- **Hyd at 8 aelod arall o'r Cabinet**
- **Arweinydd yr Wrthblaid fwyaf ***
- **Cadeiryddion Pwyllgorau:**
 - o **Pwyllgorau Craffu (x3)**
 - o **Pwyllgor Cynllunio**
 - o **Pwyllgor Trwyddedu (mae'r pwyllgor Trwyddedu Canolog a Chyffredinol yn cael ei drin fel un pwyllgor)**
 - o **Pwyllgor Pensiynau**
- **Pennaeth dinesig (Cadeirydd y Cyngor)**
- **Dirprwy Bennaeth dinesig (Is-gadeirydd y Cyngor)**

12. PENODI CADEIRYDD I'R PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATIAETH

Gwahoddwyd y Cyngor i benodi cadeirydd i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ar gyfer 2023/24.

PENDERFYNWYD penodi'r Cynghorydd Dewi Owen yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth am 2023/24.

13. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PENNAETH GWASANAETHAU DEMOCRATIAETH 2022/23

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth ei adroddiad blynyddol ar ran y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth yng nghyswllt cefnogaeth i aelodau. Diolchodd y

Pennaeth i Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth, y Cynghorydd Dewi Owen ac aelodau'r pwyllgor, a hefyd i'w ragflaenydd, Geraint Owen, a'r swyddogion o fewn y gwasanaeth sy'n rhoi'r gefnogaeth o ddydd i ddydd.

Diolchodd Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth i'r swyddogion, gan nodi ei fod yn edrych ymlaen at weithio gyda'r Pennaeth a'r Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac laith dros y flwyddyn nesaf. Ychwanegodd mai un o'r prif faterion sy'n wynebu'r pwyllgor yw diogelwch aelodau, ac y byddai o fudd petai yna rif ffôn ar gael i aelodau adrodd unrhyw bryderon ynglŷn â hynny.

Diolchwyd i'r Adran am y wybodaeth glir ac amserol i aelodau newydd yn dilyn Etholiadau 2022.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r adroddiad er gwybodaeth.

14. ASESIAD ANGHENION POBLOGAETH OEDOLION GWYNEDD

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant adroddiad yn gwahodd y Cyngor i gymeradwyo Aseiad Anghenion Poblogaeth Oedolion Gwynedd a mabwysiadu'r argymhellion yn yr adroddiad i'w hymgorffori yng Nghynllun y Cyngor.

Diolchodd yr Aelod Cabinet i'r Rheolwr Comisiynu, Contractau a Phrosiectau a'r Tîm am eu gwaith sylweddol yn paratoi'r ddogfen.

Nododd Cadeirydd 2022/23 y Pwyllgor Craffu Gofal, y Cynghorydd Eryl Jones Williams, y dymunai ddiolch yn bersonol i'r Aelod Cabinet am ei waith yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Nododd, yn sgil cau ward cleifion mewnol Ysbyty Tywyn, bod Adran Henoed Gwynedd wedi dod o hyd i le i bron bawb o'r cleifion yn lleol mewn cartrefi gofal yn Nhywyn, yn hytrach na'u bod wedi gorfod mynd i Ysbyty Dolgellau, a diolchodd i'r Aelod Cabinet a'r staff am eu gwaith caled.

Diolchodd yr Aelod Cabinet am y gefnogaeth, ond gan nodi mai i staff yr Adran yr oedd y diolch am y gwaith.

PENDERFYNWYD

- 1. Cymeradwyo Aseiad Anghenion Poblogaeth Oedolion Gwynedd.**
- 2. Mabwysiadu'r argymhellion yn yr adroddiad i'w hymgorffori yng Nghynllun y Cyngor.**

15. RHYBUDDION O GYNNIG

- (A) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Rhys Tudur o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Er mwyn i'r Cyngor arloesi yn y ffordd y bydd yn monitro gweithrediad y ddarpariaeth addysg Gymraeg a'r cynnydd yn fanwl ac yn effeithiol o fewn ein hysgolion, gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi roi ystyriaeth i'r modd priodol o gasglu data a monitro'r ddarpariaeth cyfrwng Gymraeg ymhob ysgol uwchradd yn erbyn gwaelodlinau'r categorïau y mae'r ysgolion ynddynt.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Nad hwn oedd y cynnig gwreiddiol roedd wedi dymuno ei roi gerbron y Cyngor, a bod ei gynnig wedi'i newid drwy awgrym y Swyddog Monitro.
- Bod ei gynnig gwreiddiol yn gofyn i'r Cyngor llawn gasglu data a monitro'r ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg yn erbyn gwaelodlinau'r categorïau

cededlaethol, ac er ei fod yn derbyn yr arweiniad, ei bod yn siom a syndod iddo nad oes modd i aelod gyflwyno cynnig yn galw ar y Cyngor i gasglu data.

- Nad oedd y cynnig yn mynd yn syth at y nod fel roedd wedi gobeithio, ond yn hytrach yn cropian yn araf bach at y nod drwy alw ar y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi bellach i edrych ar ddull o gasglu data. Ni ddylem fod yn cropian at y nod hefo'r Gymraeg, ond yn hytrach yn llamu ac yn arloesi.
- Mai arwyddocâd y cynnig yn ei hanfod oedd y dylid mesur y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg yn unol â'r categoreiddio cenedlaethol.
- Gan fod gan ysgolion cyfrwng Cymraeg waelodlin yn nodi bod 60% o'r plant yn gwneud 70% o'u haddysg drwy'r Gymraeg, tybid mai cam pwysig fyddai mesur faint o blant sy'n gwneud 70% o'u haddysg drwy'r Gymraeg, ac ym mha fodd mae'r ysgolion yn ffitio i waelodlinau'r categori. Heb y wybodaeth honno, nid oedd yn hysbys sut roedd yr ysgolion yn ffitio i'w categori a sut roeddent yn gwella.
- Mai llinyn mesur y Cyngor ar hyn o bryd o ran darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg oedd y mesurydd yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSGA) o ran faint o blant sy'n gwneud 5 pwnc TGAU neu ragor drwy'r Gymraeg.
- Bod y Cyngor, nid yn unig wedi methu yn yr amcan o gynyddu'r nifer sy'n gwneud 5 pwnc neu ragor drwy'r Gymraeg, ond hefyd wedi llithro dros y blynyddoedd, felly roedd y CSGA wedi methu o ran yr agwedd honno.
- Y gobeithid y byddwn yn casglu data yn drylwyr o hyn allan er mwyn cyrraedd ein hamcanion ac arloesi o blaid y Gymraeg.
- Bod y canllawiau cenedlaethol mewn grym ers Medi 2022 a byddai'n drueni o beth petai Cyngor Gwynedd o bawb yn ymwrthod â mesur yn unol â'r categoreiddio yma.
- Ei fod yn galw ar ei gyd-aelodau i gefnogi'r cynnig gan y byddai'n ein grymuso â gwybodaeth, a dyna'r cam pwysicaf ar gyfer symud y Cyngor ymlaen ar y continiwm iaith.

Mewn ymateb i sylwadau'r cynigydd, nododd yr Aelod Cabinet Addysg:-

- Ei bod yn derbyn y pwynt yn llwyr ynglŷn â phwysigrwydd medru mesur a chael data, a'i bod wedi crybwyll hynny yn ei hateb i un o'r cwestiynau yn flaenorol.
- Bod yna waith yn mynd ymlaen yn yr Adran ar hyn o bryd i wneud yr union beth hynny, sef casglu data er mwyn cael darlun cyflawn ynglŷn â beth yn union sy'n mynd ymlaen ar lawr dosbarth yn ein hysgolion o ran y Gymraeg ac addysg ddwyieithog.
- Bod yna fesurydd y Gymraeg yn cael ei gyflwyno i'r cyfarfodydd herio perfformiad a bod cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn cael gwahoddiad i rai o'r cyfarfodydd hynny.
- Nad oedd Gwynedd yn ddarostyngedig i'r waelodlin sydd yn y categori ac roedd y ffaith bod y canllawiau yn anstatudol yn bwysig oherwydd y gallai'r gwaelodlinau naill ai newid neu ddiffannu'n llwyr.
- Bod y cynnig felly yn gofyn i ni fesur yn erbyn rhywbeth fydd ddim yn bodoli maes o law, ond wrth gwrs, roedd gofyn ein bod yn mesur o ran yr hyn y dymunwn ei weld yma, ac roedd unrhyw ddyhead sydd gennym am fod yn sylweddol uwch na gwaelodlin y categori.
- Mai'r Cyngor hwn, ac nid y fframwaith cenedlaethol, sy'n gosod y Polisi Iaith yn lleol. Roedd Llywodraeth Cymru yn llwyr ddeall hynny, ac yn gwerthfawrogi bod ein sefyllfa ni yng Ngwynedd yn unigryw.

Mynegodd aelodau eraill gefnogaeth i'r cynnig.

Yn ei sylwadau cloi, nododd y cynigydd:-

- Ei fod yn croesawu'r ffaith bod yna waith yn mynd ymlaen yn yr Adran ar hyn o bryd o ran mesurydd ychwanegol, ond na welai bod ei gynnig yn creu anhawster o ran cyfeirio at y gwaelodlinau.
- Petai'r gwaelodlinau yn newid yn y dyfodol, byddem yn mesur yn unol â beth fydd y gwaelodlinau hynny yn y dyfodol.
- Ei fod yn croesawu'r ffaith bod yna amcan i roi gwaelodlin gwell na'r hyn mae'r Llywodraeth yn ei gynnig, ond roedd y Cyngor yn mesur yn salach nag mae'r waelodlin yn ganiatáu ar hyn o bryd, a'r unig fesurydd eithaf manwl sydd gennym ydi faint o blant sy'n gwneud 5 pwnc TGAU neu ragor drwy'r Gymraeg, sef 50% mewn difri, neu lai o bosib' os ydi plentyn yn gwneud 11 pwnc TGAU.
- Ei fod yn argymhell yn gryf ein bod yn mesur yn unol â'r hyn mae'r categoraiddio yn gynnig, anstatudol neu beidio, a bod diystyru canllawiau cenedlaethol ar gynyddu addysg Gymraeg, gan feddwl ein bod yn arloesi, yn rhywbeth eithaf ffôl i'w wneud.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Er mwyn i'r Cyngor arloesi yn y ffordd y bydd yn monitro gweithrediad y ddarpariaeth addysg Gymraeg a'r cynnydd yn fanwl ac yn effeithiol o fewn ein hysgolion, gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi roi ystyriaeth i'r modd priodol o gasglu data a monitro'r ddarpariaeth cyfrwng Gymraeg ymhob ysgol uwchradd yn erbyn gwaelodlinau'r categorïau y mae'r ysgolion ynddynt.

- (B) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Elin Walker Jones o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Mae gan Gymru uchelgais glodwiw i fod yn Genedl Noddfa Cymru gyntaf y Byd. Mae Gwynedd wedi gweithredu'n unol â'r uchelgais hon drwy gynnig lloches i ffoaduriaid ar draws y byd. Serch uchelgais Cymru, mae Llywodraeth San Steffan yn cyflwyno Deddf Mudo Anghyfreithlon sydd yn peryglu hawliau ffoaduriaid a cheiswyr lloches ac yn troi'r weithred o gyrraedd ynsoedd Prydain i geisio lloches yn drosedd. Mae hyn yn gwrthdaro yn erbyn egwyddorion Confensiwn Ffoaduriaid 1951, a'n huchelgais ni yng Nghymru. Wrth ystyried yr ofn y gall negeseuon anghroesawgar Llywodraeth y Deyrnas Gyfunol achosi, mae'r Cyngor yma yn cadarnhau ei uchelgais o fod yn cynorthwyo ffoaduriaid, er mwyn lliniaru ychydig o'r ofn yma.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w chynnig, gan nodi:-

- Ein bod, yn 2023, yn dal i fyw mewn byd creulon, yn llawn anghyfiawnder a thrais, a hynny er bod Datganiad y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Dynol yn galw am ryddid, cyfiawnder a heddwch yn y byd.
- Bod Erthygl 14 yn datgan fod gan bawb yr hawl i geisio ac i gael noddfa rhag erledigaeth mewn gwledydd eraill.
- Er hynny, bod y Deyrnas Gyfunol wedi cyflwyno polisïau dros y blynyddoedd i'w gwneud yn llai deniadol i geiswyr lloches ddod i Brydain, gan gynnwys rhwystrau ar allu gweithio a cheisio budd-daliadau, a dal ceiswyr lloches mewn canolfannau cadw lle nad oes ganddynt statws nag unrhyw syniad pryd y bydd eu cais yn cael ei brosesu.
- Bod storïau unigolion yn dangos fod hyn yn achosi straen, iselder a gorbryder a hyd yn oed broblemau iechyd corfforol a meddyliol, gan gofio fod y ceiswyr lloches yn bobl fregus yn barod.
- Y bydd y Bil Mudo Anghyfreithlon yn gwneud pethau'n waeth i'r bobl fregus yma, ond ni fydd y ddeddfwriaeth newydd yn rhwystro ffoaduriaid rhag ffoi, na cheisio lloches, na dod i Brydain, a bydd y niferoedd yn dal i gynyddu.
- Bod pobl yn ceisio lloches yn y DG oherwydd bod pobl yn siarad Saesneg, neu efallai fod ganddynt deulu neu ffrindiau yma eisoes.

- Bod y ddeddfwriaeth newydd yn sôn am anfon pobl yn ôl i'w mamwlad, ond roedd hyd yn oed Llywodraeth San Steffan yn cydnabod na ellir anfon ceiswyr lloches yn ôl i'w gwlad yn aml, gan nad ydi hi'n ddiogel iddynt ddychwelyd.
- Bod y ddeddfwriaeth yn sôn am anfon pobl na all fynd yn ôl i'w mamwlad i Rwanda, ond nid yw'r drefn wedi cychwyn eto, a beth am gapasiti Rwanda i dderbyn y ceiswyr lloches?
- Os na all ceiswyr lloches ddychwelyd adref, na mynd i Rwanda, byddent yn cael eu cadw mewn canolfannau cadw yn y Deyrnas Gyfunol (sydd eisoes yn orlawn), heb statws, heb obaith o gael prosesu eu cais am loches, heb le saff i'w alw'n gartref, heb le digonol i fyw na chysgu, heb ofal iechyd digonol, a hynny am gyfnod amhenodol.
- Bod gennym ni yng Nghymru uchelgais o fod yn genedl noddfa, ac mae gennym ninnau yng Ngwynedd draddodiad hir o roi croeso cynnes i geiswyr lloches.
- Gwyddom am bobl sydd wedi ffoi trais, artaith, ac yn wir, wedi ffoi o enau marwolaeth, ac yn cyrraedd glannau ynysoedd Prydain i chwilio am aelodau o'u teuluoedd, am waith, am lety, ac am fywyd newydd. Rydym yn falch yng Ngwynedd ein bod wedi, ac yn parhau, i gefnogi ein cyd-ddyn o wledydd fel Syria, Affganistan, Wcraïn ac ati, ac mae gennym fudiadau gwirfoddol yng Ngwynedd sy'n cefnogi pobl, megis Croeso Menai, Pobl I Bobl, Cefn, ac yn y blaen.
- Serch ein huchelgais glodwiw yng Nghymru, sy'n rhoi gwerth ar fywyd pob unigolyn, mae'r Ddeddf Mudo Anghyfreithlon, sy'n cael ei drafod yn San Steffan ar hyn o bryd, yn annynol, yn greulon ac yn achosi trawma pellach i bobl sydd eisoes wedi profi trawma erchyll. Mae'r ddeddfwriaeth newydd yma yn groes i'n dyheadau ni fel pobl Gwynedd, ac fel pobl Cymru.
- Ei bod yn galw ar ei chyd-gynghorwyr i gefnogi'r cynnig a dangos eu gwrthwynebiad i'r ddeddfwriaeth annynol greulon yma.

Mynegodd nifer o aelodau eraill gefnogaeth i'r cynnig.

Nododd aelod bod y pwnc yn amlygu'r ffaith ei bod yn berffaith dderbyniol gan Lywodraeth y DG a'r cyfryngau i bobl bardduo mudo gan y rhai mwyaf difreintiedig, ond does wiw i bobl gondemnio mudo gan rai breintiedig yn economaidd, sy'n cael effaith ar ardaloedd megis Gwynedd.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Mae gan Gymru uchelgais glodwiw i fod yn Genedl Noddfa Cymru gyntaf y Byd. Mae Gwynedd wedi gweithredu'n unol â'r uchelgais hon drwy gynnig lloches i ffoaduriaid ar draws y byd. Serch uchelgais Cymru, mae Llywodraeth San Steffan yn cyflwyno Deddf Mudo Anghyfreithlon sydd yn peryglu hawliau ffoaduriaid a cheiswyr lloches ac yn troi'r weithred o gyrraedd ynysoedd Prydain i geisio lloches yn drosedd. Mae hyn yn gwrthdaro yn erbyn egwyddorion Confensiwn Ffoaduriaid 1951, a'n huchelgais ni yng Nghymru. Wrth ystyried yr ofn y gall negeseuon anghroesawgar Llywodraeth y Deyrnas Gyfunol achosi, mae'r Cyngor yma yn cadarnhau ei uchelgais o fod yn cynorthwyo ffoaduriaid, er mwyn lliniaru ychydig o'r ofn yma.

16. YMATEBION I RYBUDDION O GYNNIG BLAENOROL

Cyflwynwyd er gwybodaeth – llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Huw Rowlands i gyfarfod 1 Rhagfyr, 2022 ynglŷn â gwella gwasanaethau trenau yng Ngwynedd.

Mynegodd y Cadeirydd ei siomedigaeth a'i anfodlonrwydd ynglŷn â diffyg ymateb gan Drafnidiaeth Cymru i'r rybudd o gynnig, a gofynnodd i'r swyddogion ddilyn y mater i fyny.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00yp a daeth i ben am 4.20yp.

CADEIRYDD